

הנאומים הגדולים בתנ"ך

הרב יוסף מרקוס (שיעור מס' 125)

הרב אהרן ליכטנשטיין זצ"ל, בתוך הספר 'היא שיחתי' עמ' 53

האומנם עלינו לשפוך את התינוק עם המים? האם בשל העובדה שאחרים אינם מכירים כמעט דבר מלבד הצורה, ניותרו אנו ללא כל ידיעה על אודותיה? האם מוכרחים אנו והאם רשאים אנו להישאר חירשים לעצמה הלירית, שהובילה את מילטון הצעיר – שכמובן קרא את התנ"ך בשפת המקור – להצהיר כי "שירים תדירים אלו שבתורה ובנביאים עולים על כל אלו [כלומר על הספרות הקלסית] לא בטיעוניהם הא-לוהיים בלבד; גם באומנות הקריטית של הקומפוזיציה ניכרים הם בנקל וללא השוואה מעל לכל צורות הביטוי של השירה הלירית?"

אני מאמין כי תשובתנו צריכה להיות 'לא' מהדהד. כמובן, אדם המחויב ליהדות, ובן תורה לא כל שכן, לא יראה בשירת הים או בשירת דבורה רק ספרות. אך זאת לא משום שהן אינן כאלה, אלא משום שהן, בעיקרו של דבר, הרבה יותר מספרות – מעבר לכל חישוב. הברייתא במסכת סנהדרין לא התנגדה להתרשמות ממאפייניו האסתטיים של שיר השירים, שהרי בסופו של דבר "עיקרו שיר", כפי שהבחין רש"י. היא התנגדה להתייחסות לקודש הקודשים של רבי עקיבא כתופעה מוזיקלית-ספרותית בלבד, ויחד עם זאת, להתייחסות לאלמנטים ספרותיים – כהיבט אחד מכלל גישתנו לכתבי הקודש – נודעת חשיבות רוחנית.

נאום יהודה (בראשית מ"ד)

פתיחה (יח) – בקשת רשות הדיבור

עיקר הנאום – תיאור העובדות והמאורעות (יח-כט)

תיאור המפגש הראשון בין האדון לאחים (יח-כג)

תיאור הדו שיח בין האחים ליעקב (כד-כט)

העלאת הטיעונים והבקשות (ל-לג)

סיום (לד)

רמב"ן בראשית פרק מד

אשר יראה לי על דרך הפשט, שאינם רק תחנונים להעיר רחמיו, כי חשב יהודה כי האלהים הוא ירא כאשר אמר לו, וכאשר נהג עמהם חמלה כירא חטא לנחם אותם על הצער שעשה להם

רמב"ן בראשית פרק מד

ויש לומר עוד על דרך רבותינו שאמרו זו היא השמת עין, יאמר כי כמוך כפרעה, ראוי שתעמד בדבורך, כי על פיך הבאנו אותו באונס גדול כאשר יזכיר, ופחד לפרש לו יותר. אבל יש בסתר דבריו שהיה מעשה הגביע תחבולה מאתו להעלים, כי למה יבקש לראותו על כרחם. וכך אמרו בבראשית רבה (צג ח) אמר לו יהודה תדע לך שבעלילה באת עלינו כמה מדינות ירדו ליקח אוכל, כלום שאלת אותם כמו ששאלת לנו, שמא בתך אנו מבקשים או אחותנו אתה מבקש. יאמרו כי זה היה נרמז בדבריו.

נאום המרגלים (במדבר י"ג)

תיאור חיובי של הארץ והצגת הפרות (כז)

תיאור שלילי של תושביה (כח-כט)

ערים בצורות וילדי הענק (כח)

הארץ 'תפוסה' (כט)

מסקנה – לא נוכל להעלות (לא)

הוצאת דיבת הארץ – ארץ אוכלת יושביה ואנשיה אנשי מידות (לב-לג)

רמב"ן במדבר פרק יג

וטעם ויוציאו דבת הארץ וגו' אל בני ישראל - כי הלכו מלפני משה ואהרן והיו אומרים באהליהם כי היא ארץ אוכלת יושביה. כי מתחלה, כשהיו אומרים להם לפני משה שהארץ זבת חלב ודבש זולתי שהעם חזק וכלב היה אומר "כי יכול נוכל לה", היו העם פוסחים, ומהם בוטחים בכחם וגבורתם ומהם בעזרת השם בגבורים. אז הוציאו להם דבה בפני עצמם, דכתיב הארץ אשר עברנו בה וגו' - עד שילינו כל העדה, וזה טעם מה שאמר (להלן יד לו) וישבו וילינו עליו את כל העדה להוציא דבה על הארץ. והיה זה, כי האנשים האלה בראותם העם אשר כגובה ארזים גבהו וחסון הוא כאלונים, נפל פחדם עליהם והמסו לב אחיהם, וכאשר ראו כי עדיין היו ישראל נועצים לעלות ויהושע וכלב מחזקים את לבם, הוציאו דבה בשקר כדי לבטל עלייתם על כל פנים.

נאום אביגיל (שמואל א' כ"ה)

חלק ראשון (פסוקים כד - כז)

פתיחה – בקשת רשות הדיבור והודאה באשמה (כד)

הודאה בצדקת טענת דוד (כה)

שלוש סיבות מדוע לא לפגוע בנבל ('ועתה'):

1. להימנע משפיכות דמים.
2. נבל יקבל את עונשו בכל מקרה.
3. לא הפסדת כלום – אני שילמתי לך.

חלק שני (כח – לא)

פתיחה – הודאה באשמה ובקשת מחילה (כח, 1)

עתידיך כמלך לא ראוי שיהיה מוכתם בעוון (כח, 2)

ה' ישמור אותך מכל אויבך (כט)

עתידיך כמלך לא ראוי שיהיה מוכתם בעוון (ל-לא, 1).

סיום – זכור את אמתך (לא, 2)

נאום רבשקה (ישעיהו ל"ו)

חלק ראשון (ד-י) – ביטחון סרק

פתיחה – "כה אמר המלך הגדול מלך אשור" (ד, 1)

שתי שאלות רטוריות: במי בטחת? (ד-ה)

תשובה: במצרים ובה' והם לא יעזרו לך (ו-ז)

זלזול בכוחו של חזקיהו (ח-ט)

סיום בשאלה וקביעה – מי אמר לי לעלות עליך? ה'!

חלק שני (יג-כ) – לא תנצלו

פתיחה – "שמעו את דברי המלך הגדול מלך אשור" (יג)

אמירה ראשונה: אל תבטחו בחזקיהו ובדבריו (יד-טז, 1)

אמירה שנייה: אם תיכנעו ותצאו – תינצלו ויהיה לכם טוב (טז, 2 – יז)

סיום בשאלה: האם אלוקי העמים עזרו להם מול אשור? גם ה' לא יוכל להציל אתכם! (יח – כ).